

ГОРАН НИКОЛИЋ

Институт за европске студије

Београд

МАРКО МАЛОВИЋ

Educons

Сремска Каменица

УДК 330.34(7+4):339.92(5)

Прегледни рад

Примљен: 13.01.2020

Одобен: 12.02.2020

Страна: 471-491

МОГУЋИ СТРАТЕШКИ ОДГОВОРИ ЗАПАДА НА УСПОН КИНЕ АКО СЕ ЊЕН СНАЖАН ЕКОНОМСКИ РАСТ НАСТАВИ

Сажетак: Током 2018–2019. економски раст наставио је да слаби у Кини. ММФ предвиђа постепено успоравање раста у наредним годинама са израженим успоравањем индустрије. И поред тога, у складу са истим пројекцијама, средњорочни економски изгледи Кине, указују да се БДП Кине приближава оном у САД, те да ће година сустижања, ако не дође не неког изненадног погоршања економских фундамената Кине, бити 2029.

Пре више од два века, Европа а потом САД су стекле економску надмоћ, а сада када се успоставља нова равнотежа, западни свет се нужно мора прилагодити кинеском економском успону. Тзв. западне демократије би требало да одржавају отворену политику ангажмана са Кином. Овде је од посебног значаја је да Кина више није претежно рурална и сиромашна земља, већ урбана (док је 1979. само 18% популације живело у градовима данас је тај удео 60% и даље рате). Истина, боље образована, напреднија и социјално добро повезана друштва не производе аутоматски либералније и неконфликтне државе, али се чини да ће Кина с протоком времена скоро извесно постати мање ауторитарна и отворенија земља.

Према западним ауторима, Запад, посебно САД, могли би да више улажу у научна истраживања истовремено „држећи под контролом” одређене кинеске компаније, како би одржале технолошку супериорност без забране кинеских инвестиција и имиграције. Само осигуравањем отвореније и равноправније размене САД могу да се надају да ће се кинеске тзв. ‘covert sharp-power’ операције претворити у аутентичну меку моћ.

Кина ће у догледној будућности остати главни ривал Америке у погледу глобалне моћи и утицаја те је стога за две земље политика конструктивног ангажмана приоритет. С обзиром на забринутост Пекинга, посебно након увођења америчких царина на кинеску робу, да је ера хипер-глобализације која је омогућила успон најмогуљдније земље можда окончана, шансе за успех таквог конструктивног ангажмана расту.

Кључне речи: Кина, економска моћ, раст, БДП, Запад, отвореност

Од трећег квартала 2018. до септембра 2019. глобални раст је нагло опао, са 3,6% у 2018. на процењених 3% у целој 2019 (WEO-World Economic Outlook, IMF, 2019). Међу развијеним земљама слабљење привредног раста је раширено, посебно утичући на велике економије (САД и још више Еврозону). Успоравање економске активности било је још израженије на тржиштима у настајању, укључујући Кину, Индију, Бразил, Мексико и Русију. Заједничка карактеристика слабљења замаха раста у последњих 12 месеци је значајно успоравање индустријске производње. Наиме, дошло је до наглог пада производње и продаје аутомобила, услед чега је глобална куповина возила у 2018. пала за 3% (нпр. услед пада потражње након истека пореских олакшица у Кини).

Током 2018.-2019. економски раст наставио је да слаби у Кини (са 6,6% на процењених 6,1%), будући да су регулаторни напори потребни за обуздавање дуга те макроекономске последице повећаних трговинских тензија са САД узеле данак кроз успоравање укупне тражње. У Кини која има највећу инвестициону потрошњу у свету, успоравање инвестиција током 2019. било је слабије од успоравања увоза, чији смањен раст је условљен успореним растом извоза интензивног увозним репорометријалима, те падом тражње за аутомобилима и технолошким производима. ММФ предвиђа постепено успоравање раста у наредним годинама (са израженим успоравањем индустрије), што одражава пад радно способне популације и постепену конвергенцију дохотка по глави становника.

У првој половини 2019. раст волумена глобалне трговине износио је само 1% у односу на његову вредност пре годину дана - најспорији темпо раста у било ком шестомесечном периоду од 2012. Са географског становишта, главни допринос слабљењу глобалног увоза дала је Кина и источна Азија. Пад глобалне трговине повезан је са смањеном инвестиционом потрошњом јер је опалало улагање у интермедијарне и капиталне производе којима се интензивно тргује. Глобалне инвестиције су успориле, у складу са смањеним растом увоза, одражавајући цикличне факторе, као и утицај повећаних трговинских тензија. Додатни допринос успоравању глобалне трговине дао је пад производње и продаје аутомобила (WEO, 2019).

Према Gopinath (2019), глобална економија је у синхронизованом успоравању и са предвиђеним растом од 3% у 2019. у свом најспоријем темпу од глобалне финансијске кризе. Раст је и даље ослабљен повећаним геополитичким тензијама и растућим трговинским баријерама, уз процену да ће америчко-кинески трговински рат кумулативно смањити ниво глобалног БДП за чак 0,8% до 2020. Roach (2019.) сматра да стварни проблем у последњем од многобројних трговинских споразума у циљу „примирја” између Кине и САД („phase one” accord), представља његова базична структура будући да он од трговине до валуте прописује билатералне лекове за проблеме који су у основи мултилатерални.

Генерално, Кина је суочена са растућим унутрашњим дуговима и оживљавањем инфлације, као и брзим старењем становништва, што ограничава њене напоре за подстицање тражње и раста. Кинески укупни дуг је достигао

300% БДП-а, док су потрошачке цена скочиле не 3,8% у октобру 2019, растући најбржим темпом у готово осам година и прекорачујући владин циљ од 3%. Највећи проблем је ипак наставак трговинског рата са САД-ом, упркос могућности да се склопи нека врста парцијалног споразума. Наиме, штета нанесена трговинским ратом повећава трошкове за бизнис и цене за потрошаче, истовремено реметећи ланце снабдевања широм света што ствара несигурност за компаније тиме одгађајући инвестиције и запошљавање. Трговински рат добија све шири опсег, обухватајући технологију, финансије, валуту и друге аспекте економије. Још горе, трговинске тензије ће се, по свему судећи, наставити у догледној будућности због неслагања две највеће светске економије у погледу темељних принципа (Huang, 2019).

Кретање главних макроекономских индикатора Кине 2018-24.

Када су питању пројекције ММФ за Кину (WEO, 2019), процена о расту БДП у 2019. је 6.1%, док већ у 2020. прогнозира успоравање на 5.8%, те 5,9% у 2021, да би потом почело благо успоравање закључно са 2024 (5,5%). Када је у питању БДП по становнику и БДП пер capita по куповној моћи (PPP - Purchasing Power Parity), који инкорпорира ниже релативне цене у Кини од Запада, пројектован је константан раст ове две величине у наредним годинама (са око 10 хиљада долара 2019. на скоро 15 хиљада 2024., односно са 19,5 хиљада долара на нешто преко 28 хиљада долара пет година касније). Предвиђа се да ће суфицит биланса текућег рачуна (платног биланса) Кине у 2019. бити 1%, те да ће постепено до 2024. бити смањен на 0,4%. Према истој пројекцији ММФ, раст волумена извоза роба и услуга биће 2,3% у 2019. те 3,9% у 2024., док ће увоз после пад од 2% у 2019. прећи у плус и остварити пораст од 4,2% пет година касније. ММФ пројектује и константо повећање јавног дуга, и то са процењених 55,6% БДП у 2019. на 76,6% пет година касније. Када је у питању инфлација, такође се пројектује раст, али врло умерен, са 2,3% на 3% у истом периоду. Укупна јавна потрошња ће бити стабилна и релативно ниска у наредних пет година (око 35% БДП). Бруто инвестиције и бруто национална штедња, и поред благог пада, одржаће веома високе вредности у светским оквирима у периоду 2019.-2024. (око 44% БДП на почетку раздобља, те око 40% на крају).

Табела 1. Главни макроекономски показатељи Кине 2008, 2018-2019. и пројекције за 2020-2024. (подаци и пројекције ММФ-а)

индикатори/године	2008.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
БДП, раст	9.7	6.6	6.1	5.8	5.9	5.7	5.6	5.5
БДП хиљада милијарди \$	4,604	13,368	14,140	15,270	16,579	17,952	19,408	20,979
БДП ППП, хиљада милијарди \$	10,059	25,279	27,309	29,471	31,854	34,345	36,995	39,815
БДП per capita \$	3,467	9,580	10,099	10,873	11,773	12,719	13,724	14,812

БДП PPP per capita \$	7,575	18,116	19,504	20,984	22,620	24,333	26,160	28,110
% светског БДП PPP	12.0	18.7	19.3	19.7	20.2	20.6	21.0	21.4
брuto инвестици- је/БДП	43.2	44.8	43.4	42.5	41.9	41.3	40.7	40.0
брuto национална штедња/БДП	52.3	45.2	44.5	43.4	42.7	42.0	41.2	40.4
Инфлација, годишњи просек	5.9	2.1	2.3	2.4	2.8	2.9	3.0	3.0
увоз роба и услуга, раст волумена	7.5	7.9	-2.0	2.5	5.0	4.9	4.6	4.2
извоз роба и услуга, раст волумена	10.8	4.0	2.3	3.0	3.8	3.9	3.9	3.9
јавни расходи/БДП	22.4	34.1	34.9	35.5	35.0	34.8	34.4	34.1
брuto јавни дуг/БДП	27.0	50.6	55.6	60.9	65.4	69.5	73.2	76.6
ПБ/БДП	9.1	0.4	1.0	0.9	0.8	0.6	0.5	0.4

Извор: IMF, 2019; WEO - World Economic Outlook, 2019.

На основу табеле 2, односно пројекција ММФ и аутора јасно је да у 2029. под условом да номинални раст кинеског и америчког БДП остану исти као у последњој години за који имамо пројекцију ММФ (2024), БДП Кине ће престићи амерички за 0,3% (односно за 2,4% узимајући у обзир новембарску ревизију БДП Кине), док ће изражено у куповној моћи (PPP - Purchasing Power Parity) кинески БДП бити већи за чак 86.2%. Исте године ће кинески БДП по становнику бити на трећини америчког (33.5%), док ће изражено по куповној моћи он бити на близу две трећине (тачније 62.2%) оног у САД.

Табела 2. Пројектовано кретање БДП, БДП по куповној моћи, БДП по становнику Кине и САД 2020-2029.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
БДП Кине, хиљаду мили- јарди \$	15,270	16,579	17,952	19,408	20,979	22,677	24,513	26,498	28,643	30,962
БДП PPP Кине, хиљаду мили- јарди \$	29,471	31,854	34,345	36,995	39,815	42,850	46,117	49,632	53,416	57,488
БДП Кине per capita, \$	10,873	11,773	12,719	13,724	14,812	15,986	17,254	18,622	20,098	21,692
БДП PPP Кине, per capita \$	20,984	22,620	24,333	26,160	28,110	30,207	32,459	34,880	37,481	40,276
БДД САД хи- љаду милијарди \$	22,322	23,180	24,014	24,881	25,793	26,739	27,719	28,735	29,788	30,880
раст БДП САД	2.1	1.7	1.6	1.6	1.6					
БДП Кине, раст	5.8	5.9	5.7	5.6	5.5					

Пројекције аутора на базир: IMF, 2019; WEO - World Economic Outlook, 2019.

Вероватно је да ће кинески подаци о БДП изгледати нешто боље после модификација у четвртом кинеском економском попису који је спроведен ове

године, али који одражава податке из 2018. и чији би резултати могли бити објављени до краја 2019. Наиме, попис обухвата сва предузећа која су укључена у секундарну и терцијарну индустрију, у областима као што су рударство, индустрија, електропривреда, грађевинарство, veleпродаја и малопродаја, транспорт, финансије и послови са некретностима. Пописом се прикупљају подаци локалних агенција за анкетирање, прегледају се и врши се ревизије од стране националне агенције. У прошлости су прилично често мењани издаци за истраживање и развој. Након сваког од претходна три круга пописа, Државни завод за статистику саопштио је да је изменио укупни БДП, с тим да је ниво у 2004, 2008. и 2013. порастао за 16,8%, 4,4%, односно 3,4%. Постоје оптужбе да локалне самоуправе масирају податке како би се уклапале у локалне политичке циљеве (као нпр. у градовима у покрајинама Сечуан, Јунан и Јилин). Како је званични циљ Кина да дуплира БДП по глави становника у другој деценији 21. века, верује се да ће недостајућих мање од пола процента бити више него надомештено кроз овај попис. Иначе, већина приватних прогнозера и међународних организација предвиђају да ће раст БДП пасти испод 6% у 2020, уз прогнозе Светске банке и ММФ-а од 5,9% и 5,8% (Zhou, 2019). Коначно, крајем новембра, Кина је ревидирала свој БДП за 2018. на основу резултата новог националног пописа становништва, олакшавајући Пекингу да испуни свој циљ удвостручења економије у 2020. у односу на деценију раније. БДП за 2018. повећан је за 270 милијарди УСД или за 2,1%. Наиме, сматра се да је величина националне економије у многим областима потцењена, због недавног брзог преласка на дигитални и услужни сектор. Управо највећи допринос позитивном прилагођавању дале су услуге. Ова ревизија би могла да омогући Пекингу да постави циљ раста на нижи ниво од 5,8% за четврти квартал 2020, па чак и нижи у 2021, али је вероватније да ће се само смањити циљ раста за 2020. на „око 6,0%” са претходних „6,0-6,5%” (Tang, 2019).

Снажан успон Кине у четири деценије

Кинеска достигнућа су неспорна. У последњих 40 година, остварила је најбрже одрживо ширење од стране велике економије, омогућујући више од 850 милиона људи да побегну од сиромаштва. Како су се улагања у инфраструктуру, науку и технологију, образовање и здравство проширила, животни стандард је нагло порастао.

Али у 2019. Кина је забележила раст од 6,1% најспорији у последњих скоро три деценије. Изглед за одржавање и супореног раста су ограничени, поред осталог и зато што се свет суочава са синхронизованим успоравањем. Међународни монетарни фонд (WEO, 2019) је смањio процену глобалног раста за 2019. на 3%, најнижу стопу од кризне 2008.

Трговински рат Доналда Трампа, односно САД, не оставља сумњу да Америка Кину посматра као стратешког конкурента, а не потенцијалног партнера. Неки у САД се чак залажу за потпуно раздвајање двеју највећих светских економија, осим ако Кина не изврши фундаменталне промене у свом политичком систему, економији и спољној политици.

Ипак, према недавном извештају McKinsey Global Institute, Кина има много простора за напредак. Земља чини 11% глобалне трговине робом, али само 6% трговине услугама. Страно власништво на кинеском тржишту банкарства, хартија од вредности и обвезница је испод 6%. Повећани кинески ангажман са остатком света могао би, процењује McKinsey Global Institute, да до 2040. произведе 22-37 билиона долара вредности за глобалну економију. Конкретно, Кина би имала огромне користи од раста увоза, либерализације услуга, глобализације финансијских тржишта, појачаној кооперацији на пружању глобалних јавних добара, као и олакшаном протоку технологије и иновација. Међутим, то не значи да Кини треба свет, барем не тако очајно како изгледа да Трамп и његови саветници верују. Иако је отвореност у интересу Кине - и интересу оних са којима се она бави - недавна трговинска непријатељства указала су на отпорност кинеске економије (Sheng and Geng, 2019).

Још 2006. такозвани секундарни сектор БДП - претежно индустрија, укључујући и грађевину - представљао је 48% кинеског БДП, док је терцијарни сектор чинио свега 42% БДП. Већ 2018. 41% БДП чини секундарни сектор а 52% услуге. За велике економије структурне промене ове величине у тако кратком периоду су практично без преседана.

Брза урбанизација траје око три деценије, при чему ће урбани удео њеног становништва вероватно порасти са скоро 60% тренутно на 80% до 2050. Удео Кине у глобалним емисијама се смањивао, иако на високом нивоу. Кинески удео у глобалној емисији угљеника удвостручио се са 14% у 2001. на 28% 2011., али од тада се није повећао. Док су у Кини емисије CO₂ у 2018. порасле за 2,2%, то је било мање него у САД (2,6%), Русији (4,2%) и Индији (7,0%). Иако је угаљ и даље чинио 58% укупне потрошње примарне енергије у Кини у 2018 - више од три пута више од 18% удела у остатку света - то је знатно смањено од 74% у 2006. Наиме, Кина је водећа у свету у прихватању неугљеничних обновљивих извора енергије као што су ветар, соларна и геотермална биомаса. Иако обновљиви извори енергије и даље чине само 4% укупне потрошње примарне енергије у Кини, она расте за 25% годишње током последњих пет година (укључујући раст од 29% у 2018.). Ако Кина остане на том путу, тада би обновљиви извори могли погодити 20% укупне потрошње енергије у Кини до 2025. - велики пробој на путу ка чистијој економији. Брзо мењајући модел транспорта је важна компонента ове промене. Кина има највећу светску железничку мрежу велике брзине, најбрже растући систем подземне железнице, и предводи глобалне напоре да прихвати електрична возила. Према проценама Светске банке, очекује се да ће Кина до 2020. премашити 30.000 км брзих железница, које су енергетски ефикасне.

Током последње четири деценије, више од 850 милиона Кинеза 'побегло' је из сиромаштва као резултат брзог националног развоја. Данас је Кина заслужна за 70% смањења сиромаштва у свету од 1980-их, што је најуспешнији случај у модерној историји. Од 1978. Кина је спровела извозно оријентисану индустријализацију, либерализовала приватни сектор, поспешивала прилив СДИ и интегрисала се глобалне трговинске токове. Док су милиони пољопривредника прелазили са поља у фабрике, они су зарађивали плате, пуно штеде-

ли и слали своју децу у школу. То је заједно са налетом приватног предузетништва помогло у стварању највеће светске средње класе у свету. Међутим, неједнакост се повећала. Од 2012, кинески Гини коефицијент износио је 0,47, више него у Британији или САД (кинески „household survey” показао је још већи коефицијент: 0,61, што је скоро једнака вредност оној у Јужној Африци). Препознајући ризике које представљају велика неједнакост и раширени кронизам, Кси је покренуо две истовремено кампање. Прва се фокусирала на уклањање сиромаштва у руралним подручјима до 2020, коришћењем „усмерених” мера за смањење сиромаштва, попут запошљавања и субвенција. Друга је уклањање корупције. Под Ксијем више од 1,5 милиона званичника, укључујући неке од највиших чланова Комунистичке партије Кине, је дисциплиновано. Кинеско искуство даје важне лекције за економију развоја, а најважнија поука је да је брз економски раст од круцијалног значаја. Наиме, ниједна земља није достигла тачку у којој је више од 75% свих домаћинстава живи са више од 5,5 долара дневно, а да медијални доходак не премаше 1045 долара годишње. Будући да привредни раст и развој није увек правичан, програми социјалне заштите и пружање јавних услуга попут образовања и здравствене заштите потребни су за широку расподелу добити од економског раста. Права тајна иза кинеског економског динамизма била је „усмерена импровизација”: експериментирање на локалном нивоу вођено директивама централне владе. Кључ за искорењивање сиромаштва је инклузивни раст. Да би се то постигло неопходна је комбинација мера макро политике за подстицање националног развоја и микро програма који се баве специфичним слабостима (Yuen Ang 2019).

Могући стратешки одговори запада

Иако су гласници успона Кине практично свуда, према Michael Beckley (2019), поступци Пекинга одражавају дубоку забринутост међу лидерима те земље, јер се суочавају са првим снажним економским успоравањем у својој генерацији, како се економски фундаменти стално погоршавају од финансијске кризе 2008. Стопа раста земље опала је за половину и вероватно ће пасти даље у наредним годинама, како висок и растући дуг, страни протекционизам, трошење ресурса и брзо старење узимају данак. Додатно, раст БДП се не мора нужно претворити у веће богатство, јер ако нека држава потроши милијарде долара на инфраструктурне пројекте, њен БДП ће расти, али ако се ради о промашеним инвестицијама богатство земље ће остати непромењено или чак опадати. Да би акумулирала богатство, земља мора да повећа своју продуктивност, а по Beckley (2019), практично цео раст кинеског БДП резултат је уливања јавних инвестиција капитала у економију. Ако се одузме владин фискални подстицај, кинеска економија наводно уопште не расте. Знакове непродуктивног раста лако је уочити: Кина је изградила више од 50 практично празних градова (у земљи је више од 20% станова празно), прекомерни капацитет у главним индустријама износи 30%, многе фабрике не раде и роба пропада у

складиштима. Процењује се да су само од 2009. до 2014. „неефикасна улагања” однела не мање од шест хиљада милијарди долара. Кинески дуг се у последњој деценији удвостручио у апсолутној величини и тренутно прелази 300% БДП (ниједна већа држава никада није тако брзо у мирнодопским условима толико подигла дуг). Додатно, сада Кина губи приступ страним тржиштима и технологији. Вода је постала оскудна и земља увози више хране и енергије него било која друга нација. Захваљујући политици „једно дете”, Кина ће ускоро доживети кризу старења. Настављајући свој наратив о Кини, Beckley (2019) тврди да када брзорастућим великим силама понестане паре оне постају агресивне а историјских примера има много (током протеклих 150 година, готово десетак великих сила доживело је брзи економски раст праћен дугим успоравањима, САД, Русија, Јапан, Немачка). Истина, глобална економија је данас отворенија него у претходним епохама, али глобални пораст протекционизма и трговински рата са САД све више угрожавају приступ Кине страним тржиштима и ресурсима. Кинески лидери с добрим разлогом страхују да је ера хиперглобализације која је омогућила успон њихове земље окончана. Влада ће уложити велике напоре да заштити државне компаније од стране конкуренције и помоћи им да освоје прекоморска тржишта када профит пресуши код куће. Економија коју води држава попут Кине мало је вероватно да буде либерализована током успоравања. Уместо тога, режими попут кинеског обично посежу за меркантилистичком експанзијом, користећи новац да ископају ексклузивне економске зоне у иностранству и преусмере народни гнев према страним непријатељима. Аутор тврди да недавно понашање Кине представља уџбенички одговор на економску несигурност: влада је удвостручила потрошњу за унутрашњу безбедност у последњој деценији, стварајући најсавременији систем за пропаганду, цензуру и надзор у историји. Кина је пројектовала своју снагу у иностранству током овог немирног периода - утростручујући директна страна улагања и смањујући зајмове у иностранству у амбициозном покушају да обезбеди тржишта и ресурсе за кинеске фирме. Пекинг је такође оснажио војску лансирајући огроман број ратних бродова у протеклој деценији.

По Beckley-ју (2019), опасност за Сједињене Државе и њене савезнике је јасна: шпијунажа, протекционизам, расцепкани интернет, могући поморски сукоби на Источном и Јужнокинеском мору и рат око Тајвана неки су од ризика. САД ће морати да обузда ове ризике, и у том циљу, Вашингтон ће морати да одврати кинеску агресију, што ће бити веома тежак задатак. Неке иницијативе могле би да помогну у успостављању одговарајуће равнотеже. Уместо да одвраћа кинески експанзионизам провокативним, али рањивим морнаричким наоружањем, Вашингтон би, на пример, могао да размешта мобилне противбродске ракете и ракете земља-ваздух на савезничким обалама. Ако би се САД придружиле Свеобухватном и прогресивном споразуму за Транспацифичко партнерство (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership), и позвале и Кину да се придружи, Пекинг би имао мотив и средства да смањи своје поступке ометања трговине. Кина би могла да одбаци понуду, али тада би споразум барем ојачао посвећеност потписница слободном протоку робе, новца и података, што би ограничило ширење кинеске меркантилистичке

и дигиталне политике. САД би могле да допуне ово стајалиште улагањем више у научна истраживања и истраге одређених кинеских компанија и инвеститора, тако да могу одржати технолошку супериорност без забране кинеских инвестиција и имиграције у САД. Ови потези не би отклонили узроке америчко-кинеског ривалства, али би заштитили америчке интересе избегавајући клизање у хладни или врући рат. Ово је тренутак максималне опасности, јер како се кинеско економско чудо ближи крају, а Сијев много рекламирани кинески сан нестаје, САД морају спречити нектолиосано понашање Кине уз пажљиву мјешавину одвраћања, уверавања и ограничења штете.

У ономе што неки коментатори сада називају „sharp power” (оштра моћ), традиционална оруђа за меко моћи која се фактички наоружава - трговина, правни стандарди, технологија - све се више користе за присиљавање. Ако бисмо идентификовали три основна узрока ове промене, то би био успон Кине, повезано с тим кинеско-америчко ривалство и нове моћи дигиталне технологије. До сада је најосетљивији домен у којој је мекана моћ била 'weaponized' била трговина. Са Трумпом у Белој кући, САД су повећале увозне тарифе позивајући се „националну сигурност” да би оправдале заобилажење „rule-based multilateral trading system” (мултилатерални трговински систем заснован на правилима). Иако САД више не могу самостално контролирати мултилатерални систем, још увек може наштетити конкурентима. Последице ове 'trade weaponization' биле су дубоке. Крајем 2019. САД имају просечну увозну царинску стопу од 6,5%, у односу на само 1,5% пре три године. Трумпова администрација жели приморати Кину да смањи свој билатерални трговински суфицит са САД, а многи у САД желе да се Кина помакне према тржишној економији. Али иронија је у томе што је трговински рат присилио обе земље да прихвате управљану трговину, што кинеској држави омогућава још чвршћи стисак над економијом, са међународном трговином која све више постаје „zero sum game”. Подручје 'weaponization' меке моћи је технологија, посебно 5Г који има далекосежне безбедносне и геополитичке импликације, јер обећава не само побољшање мобилне телефоније, већ и убрзавање развоја интернета и дигитализацију читаве економије. Стога би свака злонамерна интервенција у 5Г архитектури могла изазвати велике економске и социјалне штете (Laidi, 2019).

Dani Rodrik, Jeffrey Lehman, Yao Yang, креирали су радну групу економиста и правних стручњака која је недавно издала заједничку изјаву, уз подршку 34 додатних експерата, укључујући пет нобеловца. Наводи се да је кинески неортодоксни економски режим - који карактерише стална интервенција владе, таргетирана индустријска политика и стална улога државних предузећа на тржишту - веома успешан у подстицању раста БДП-а и смањењу сиромаштва, али ствара дубоку економску интеграцију са Западом немогућом. Алтернативна перспектива која добија на значају у САД је одвајање две економије, што би подразумевало велике трговинске препреке кинеском извозу и озбиљна ограничења билатералних токова инвестиција. Група је предложила средњи пут између конвергенције и раздвајања. Кључ је да Кина и САД, као и све друге земље, треба да буду у могућности да одржавају свој економски модел. Тр-

говинске и друге политике чији је циљ „заштита” економског система земље треба да се сматрају легитимним. Оно што није прихватљиво јесу политике које би наметале правила једне земље другој (кроз трговинске ратове или други притисак) или које пружају домаћу корист само наметањем трошкова трговинским партнерима. Група тврди да правила међународне трговине требало да повуку подебљану црвену линију око „beggar-thy-neighbor” политика и забране их. Типичан пример су трговинска ограничења која омогућавају земљи да врши монопол на глобалном нивоу, као што је Кина покушала да учини ограничавањем извоза минерала ретке земље или затварањем домаћих тржишта страним инвеститорима, како би стекла предност економије обима. Према овом приступу, многе друге политике на које се САД обично жале не би се сматрале спорним. Кинеске индустријске субвенције и подршка великим државним предузећима, на пример, би се сматрале домаћим питањем. Иако могу наштетити одређеним америчким фирмама и инвеститорима, такве праксе генерално нису „beggar-thy-neighbor” природе будући да оне производе користи остатку света у целини (као код субвенција), или њихове економске трошкове сноси она земља одакле су те фирме. САД би могле слободно да усвоје трговинску и инвестициону политику која штити интегритет технолошког система и царинама додатно штити делове земље на које негативно утиче превелики увоз (нпр. Средњи Запад). Кина мора признати да је аутономија политике двосмерна улица: другим земљама је то потребно колико и Кини. Иако је овај приступ наведен у билатералним, америчко-кинеским терминима, лако га је уградити у мултилатерални оквир, па и саму WTO (Светску трговинску организацију), уз неку врсту креативног правног маневра (Rodrik, 2019).

С друге стране, Sachs (2019) осуђује америчко креирање панике услед раста кинеских технолошких компанија, где је најважнији пример напад владе САД на Хуавеј (Huawei), за коју су затворена многа тржишта. Америчка влада тврди да би Хуавејова 5Г опрема могла угрозити глобалну сигурност омогућавајући кинеској влади да се укључи у надзор широм света. Међутим, док је то тешко доказати, оно што је јасно је да је Хуавејова 5Г опрема јефтина и високог квалитета, што је резултат дугогодишњег значајног улагања на истраживање и развој и економију обима. Ипак, земља која поседује 5Г поседује иновације и поставиће стандарде за остатак света, а то је оно што брине САД. Иронично је, иако предвидљиво, жалбе САД-а делом одражавају америчке сопствене надзорне активности у земљи и иностранству, будући да кинеска опрема може отежати њихов тајни надзор. Све ово је повезано са повећаним ризицима по светску трговину и систем правила WTO. Наиме, када САД више нису светски технолошки лидер, САД више не желе да се такмиче по систему заснованом на правилима, јер је циљ обуздавање технолошког успона Кине, као и неутрализације WTO онемогућавањем њеног система за решавање спорова. Ако Труппова администрација „успе” да подиели свет у одвојене технолошке кампове, ризици будућих сукоба ће се повећавати.

Према Larry Diamond, Orville Schell, ауторима *China's Influence and American Interests* (2019) - који је производ радне групе са 23 члана којом су председавали, а коју су сазвали институција Hoover и Asia Society - време је за

позив за буђење. Они тврде да иако су Американци генерално свесни кинеских амбиција као глобалне економске и војне суперсиле, мало ко од њих разуме колико је та држава дубоко и асертивно покушавала да утиче на америчко друштво. Документишући опсег операција Пекинга за ширење утицаја у САД, аутори су желели да подигну свест о напорима Кине да продре и пробија низ различитих америчких институција: државне и локалне владе, академске институције, истраживачке центре, медије и предузећа. Они тврде да се Комунистичка партија Кине инфилтрирала у широк спектар америчких институција - од универзитета и истраживачких центара до масовних медија и државних и локалних влада - као и кинеско-америчке заједнице, урањајући се у мека ткива америчке демократије. Аутори истичу и друге аспекте пропагандистичког „дискурсног рата” који воде кинеска влада и лидери Комунистичке партије, који су мање очекивани и алармантнији, попут њиховог гледишта о Кинезима Американцима као члановима светске кинеске дијаспоре која дугује недефинисану верност „матици”. Аутори су тврдили да је за успешан будући однос потребан ребаланс према већој транспарентности, реципроцитету и коректности. Али да би САД могле да се снађу у овом све више противничком односу са Кином, Американци морају имати далеко боље сазнање о амбицијама и методама те земље.

Chellaney (2019) сматра да недовољни активизам САД да делују као убедљива противтежа Кини, отвара све више стратешког простора за Пекинг. Аутор сматра да САД морају дати стратешку тежину својој Индо-пацифичкој политици, укључујући успостављањем јасног плана за отпор напорима Кине да промени status quo у Јужном кинеском мору. На пример, ако америчка нафтна компанија ExxonMobil напусти највећи Вијетнамски гасни пројекат, што се чини вероватно, проблем постаје ургентнији, с обзиром на интерес Кине за искључивање ванрегионалних енергетских фирми из региона.

Свакако, за САД, Кина представља претњу која брзо расте. То је перцепција која је подржана делом и великим билатералним трговинским суфицитом и наглим напорима Кине да сустигне америчку технолошку надмоћ. Што је још важније, то је делом вођено жељом Кине за војном хегемонијом у азијско-пацифичком региону, брзим растућим иностраним улагањима, покушајима да преобликује расправе о глобалној политици и својим напорима да изврши утицај на друге земље. „Кинеска претња” је више од „претње влади”; то је „претња целом друштву”. Diamond and Schell (2019b) посматрају токао облик онога што се назива „sharp-power”: употреба „прикривених, присилних и корумпираних” метода како би се земље приморале да успоставе кинеску реторичку линију и подрже њен интерес, уз то искоришћавајући отвореност западних либералних демократија да би постигла своје циљеве. Кинеске иностране операције, укључујући САД, фокусирају се на нарације о себи. Њени лидери желе обликовати начин на који свет гледа на успон Кине, како би се минимизирали изазови њеној милитаризацији Јужнокинеског мора, сузбијању верских мањина у Синђијангу и Тибету, свеобухватном надзору њених грађана и отпору демократским реформама у Хонг Конгу. Да би то постигла, Кина користи своје грађане у иностранству - посебно оне у академским круговима и чланове кине-

ске дијаспоре (нпр. већина медија на кинеском језику у САД сада одражава линију прилагођену Кини). Кинеске операције за утицај захтевају „одговор целог друштва” - онај који треба да потенцира „конструктивну будност” (*constructive vigilance*). Амерички универзитети, истраживачки центри, медији, удружења и локалне самоуправе морају захтевати транспарентност у њиховим везама са потенцијалним кинеским партнерима, укључујући потпуно откривање било каквих веза које имају са кинеском државом, КП или војском. САД морају осигурати да тај одговор не ризикује покретање расно мотивисаних напада на Кинезе у Америци. Да би могле препознати сумњива понашања и одбранити свој интегритет, америчке институције морају сазнати више с ким имају посла, укључујући и сарадњу институција САД са оним у иностранству. Кинеској моделу оштре снаге не може се дозволити да користи стратегију „подели и освоји”. Коначно, амерички актери морају захтевати више реципроцитета у својим односима са кинеским колегама. Само осигуравањем отвореније и равноправније размене, САД се могу надати да ће кинеске операције прикривене „*sharp-power*” претворити у аутентичну меке моћи, при чему ће свака држава на транспарентан начин уживати у приступу и утицају у другој. Кина ће вероватно у догледној будућности остати главни ривал Америке у погледу глобалне моћи и утицаја. Али то не значи да две државе морају одржавати опасно противнички однос. Супротно томе, они би требало да спроводе политику конструктивног ангажмана - она која одржава фер конкуренцију, омогућава обострано корисну сарадњу и подржава мир између две највеће светске силе.

Америка је почетком 1970-их стала на страну Кине, присиљавајући Совјетски Савез на кооперативност. Данас је Русија на страни Кине, а Америка би по многимга требало да реагује као Совјетски Савез, ублажавањем своје политике. То је логика триангулизма (*triangulism*). Међутим, аналогија је лажна, према Gould-Davies (2019). Почетком 1970-их САД је била далеко моћнија од Кине, која није представљала стварну претњу. Али оно што је тада било истина за Америку, данас није за Русију. Кина није слабији, удаљени партнер Русије, већ јак сусед који постаје све јачи. Растући утицај Кине у централној Азији и доминација трговине у већем делу бившег Совјетског Савеза непожељан су развој за Москву. Упркос недавном опадању кинеско-америчких односа, економије две земље остају дубоко међузависне. Однос Кине према Америци је за њу далеко значајнији од односа са Русијом. Додатно, санкције против Русије одвратиле су Кину од јачег ангажмана са Русијом. Чак и позив на обнову контроле оружја занемарује у којој мери ово питање више није само америчко-руска ствар. Конкретно, најважније питање, будућност Уговора о нуклеарним снагама средњег домета (*Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty*), сада су испреплетени кинеским интересима и азијским театром. Триангулизам је подржан и у Европи, где је домаћин самита групе Г7, француски председник Emmanuel Macron, изјавио је да је „одвлачење Русије од Европе дубока стратешка грешка”. Сигурно је да су кинеско-руски односи сада јачи него у било којој доба од 1950-их, али ближе везе су биле неизбежне без обзира на западну политику и мало је оних који оспоравају да је кинеско-руска сарадња непожељан

развој за Запад, а у неким областима, попут поделе обавештајних података она представља истинску и растућу претњу. Међутим, трианглизам би подстакао Америку да чини уступке који ће вероватно бити унилатерални, а не реципрочни (Gould-Davies, 2019).

Ако прилив страног капитала не проузрокује пораст инвестиција - као што је то очито случај у САД - он мора узроковати пад штедње. На пример, прилив страног капитала може да повећа цене акција и некретнина, подстичући веће трошење. Локалне банке, реагујући на гомилу готовине, могу снизити стандарде кредитирања домаћих зајмопримаца у циљу повећања кредита. Инфузија страног капитала може изазвати апрецијацију долара, подстичући увозну потрошњу на штету домаће. Влада може проширити фискални дефицит како би сузбила успоравање економије. САД не увозе капитал јер имају ниску стопу штедње – оне има ниску стопу штедње јер су приморане да апсорбују увезени капитал, логика је Pettisa (2019). Он потенцира да то није био проблем пре неколико деценија, када је америчка економија била много већа у односу на остале у својој трговинској орбити. Међутим, како се величина америчке економије смањивала у односу на њене трговинске партнере, било је само питање времена када земља више неће бити у стању или бити спремна да игра своју традиционалну улогу. Једном када САД више не буду у стању да апсорбују толико вишка светске штедње, глобални систем ће ризиковати да се хаотично заустави. Аутор сматра да је трговински сукоб зато био неизбежан, те да трговински рат са Кином у коначници нема никакве везе са Трумпом. Једноставно, он представља највидљивији део много дубље глобалне неравнотеже. Данашњи трговински рат заправо није сукоб између САД и Кине као земаља, нити је то шири сукоб између земаља с дефицитом и суфицита. Уместо тога, то је сукоб између економских сектора. Банкар и власници капитала, како у земљама са суфицитом тако и у земљама са дефицитом, имали су користи од сузбијања зарада, повећања добити и повећане мобилности међународног капитала. Радници у суфицитним земљама платили су неравнотеже у виду нижих примања и депресираних валута. Радници у земљама са дефицитом су платили неравнотеже у виду веће незапослености и растућег дуга. Отклањање неједнакости и других дисторзија у расподели дохотка у обе врсте држава је стога једини трајан начин да се оконча трговински рат. На дужи рок будуће америчке администрације мораће да се изборе са неједнакошћу дохотка путем пореске реформе или са порским олакшицама у корист радника и средње класе (на пример, смањењем трошкова здравља и образовања, побољшањем социјалне инфраструктуре, повећањем минималних плата или чак јачањем синдиката). Али пре него што то учине, мораће да поправе америчку улогу у глобалним неравнотежама, отежавајући странцима да пребаце вишак штедње на америчка финансијска тржишта. Најефикаснији начин за то би био једнократни порез на прилив страног капитала. Такав порез би елиминисао дефицит текућег рачуна САД тако што би се он решио по његовом настанку у суфициту капиталног рачуна. Додатна корист би била од преваљивања трошкова прилагођавања на банке и финансијске шпекуланте, за разлику од тарифа, које трошак намећу предузећима и потрошачима. Као што је британски еконо-

миста John Hobson тврдио 1902., економски покретач европског империјализма с краја XIX века била је екстремна неједнакост која је смањила домаћу потрошњу и смањила приносе на финансијску имовину уложу коду куће. Европски капиталисти морали су да пронађу место за депонирање вишка уштеде и производње и то су учинили силом, осигуравајући извозна тржишта у иностранству и гарантујући повраћај позајмљених зајмова са високим каматама војском (циклус се поновио као у 1920-им). У сваком случају, сукоб између привредних сектора - оног у којем су банке и власници капитала могли да профитирају на штету остатка - представљен је као сукоб између земаља. Тек када амерички креатори политике то схвате, и буду спремни да се изборе са неједнакошћу у дохотку, моћи ће да избегну најгоре последице (Pettis, 2019).

Са западног аспекта, потребан је превентивни приступ који комбинује снажну одбрамбену способност са озбиљним дипломатским ангажманом. Тзв. демократије би требало да одржавају отворену политику ангажмана са Кином, која би могла постати и подложнија демографским променама, а границе меркантилизма ће постепено гурати земљу ка нижем путу раста и смањењу суфицита. Тзв. демократијама ће требати стратешко стрпљење. Боље образована, напреднија и добро повезана друштва не производе аутоматски либералнија и мирнија друштва. Дакле, не значи да ће Кина постати либерална демократија западног стила; али ни овој земљи није суђено да остане ауторитарна, једнопартијска држава (Doss, 2019).

У сваком случају, не треба бити много изненађен израстањем Кине као светске економске силе, јер тако нешто је већ постојало. Адам Смит је у „Богатству нација” крајем XVIII века написао како Кина има веће богатство у односу на богатство Европе. Током више од два века, САД и Европа стекле су економску надмоћ. Сада када се успоставља поновна равнотежа, западни свет се мора прилагодити кинеском економском успону, баш као што се Британија - индустријски титан XIX века - морала прилагодити растућој економској снази САД и Немачке.

Закључна разматрања

Јасно је да Кина жели да игра централну улогу у стварању инклузивног и правичнијег глобалног поретка који је усклађен са њеним националним интересима и погледима на свет. Ово може бити реализовано само уколико се земља попут Кине, са новим статусом, види као легитимна у очима других нација. Ахилова пета кинеске спољне политике је, дакле, политички легитимитет. Ауторитарност режима, односно слабе институције такође су проблем за легитимност кинеског захтева за већом глобалном улогом. Поред тога, Кина још увек води протекционистичку економску политику, субвенцинише монополска државна предузећа, држи затвореним тржиште услуга. Истина, Кина сарађује са САД по питањима глобалним климатских промена, вируса еболе и нуклеарног програма Северне Кореје, али је то далеко од довољног (одржавање престижних међународних скупова као што су Г-20 и летње, и ускоро зимске,

Олимпијаде, такође неће оставити дојам на Запад какав Кина жели). Кинеска војска, која је успоставила своју прву логистичку базу у Цибутију, снажно јача посебно своје ‘асиметричне’ капацитете према САД, и све су чешћи захтеви за изградњом формалних савеза, чиме би додатно била цементирана позиција Кине као глобалне силе (Economy, 2017).

Запад би требао очекивати да ће се Кина придржавати своје политике стратешког стрпљења, уз истовремену примену потребних реформи. Кина ће током овог процеса и даље давати највећи приоритет одржавању социјалне и политичке стабилности - предуслова за дугорочни економски развој. Као што је недавно рекао угледни професор Dani Rodrik (Harvard): „Дајте држави превише надмоћи над друштвом имаћете деспотизам. Учините државу слабом у односу на друштво и добићете анархију (Sheng & Geng, 2019).

Од посебног значаја је да Кина више није претежно рурална и сиромашна земља. Нпр. последњих 40 година, неписменост је пала на три процента са 80% 1949. Додатно, 1979. у земљи није постојао ниједан километар аутопута, док Кина сада има водеће глобалну позицију у изградњи брзих железница и аутопутева. Мобилни телефони су свеприсутни иако је интернет цензуриран. Кинески туристи путују у иностранство у невиђеном броју. Док је 1979. у урбаним срединама живело само 18 процената становништва, данас та бројка износи око 60% и расте. Градско становништво је обично космополитичније и отвореније за промене од својих руралних колега. Ипак, ништа од овога не значи да тзв. демократски свет треба да буде самопоуздан или мање опрезан, будући да знамо како се такмичење између експанзионих и етаблираних сила често завршавало у ненамерном сукобу.

Кина и САД су затворени у „некој врсти хладног рата” који је „теже” решити него што је застој између четири и деценије између САД и Совјетског Савеза, тврдња је бившег америчког амбасадора у Пекингу (2014-2017), Мак-а Ваусис-а. Оно што је реалност да би темељне цивилизацијске тензије између САД и Кине могле би да наставе у будућности, а могући исход је, поред осталог, бифуркација дигиталног света, што би резултирало озбиљном заостајањем у односу на време глобализације (Ping, 2019).

Економско-технолошко одвајање САД и Кине изгледа све вероватније како Бела кућа фактички настоји да ‘извуче’ Кину из глобалних ланаца дистрибуције. У том најгорем случају, Кина би могла бити потпуно одвојена од остатка света, док би САД ипак могле наставити са економском сарадњом са другим западним и земљама у развоју. Ради облажавања овога за Пекинг веома опасног сценарија, Кина би морала значајно више да сарађује са својим азијским суседима. Индикативно је упозорење Ванга Ксиаосонга (Vanga Ksiao-song), угледног професора економије (Универзитет Ренмин), који процењује да се економски раст могао смањити за чак 1,3 процентна поена ако се постојеће царине наметнуте од стране Вашингтона и Пекинга остану на снази (Wang, 2019).

Индикативни су подаци да су се кинески војни трошкови повећали са 2,2% на 12,2% укупне светске потрошње између 1994. и 2015. (али још увек каскају за америчким који су у 2018. били три пута већи). Ако САД не желе да

препусте Кини сферу утицаја у азијско-пацифичком региону, поред наставка јачања своје војне моћи морају наставити унапређење регионалних савеза. Администрација Трумпа, кроз своју индо-пацифичку стратегију развијену у пуном партнерству с Јапаном и другим савезницима, предузима мере које указују Кинезима да ће се повећати трошкови за покушај Кине да доминира регионом, иако ови кораци до сада нису значајно променили кинеске акције у Јужнокинеском мору и даље у иностранству, нити преокренули, за САД неповољне промене, у регионалној равнотежи моћи (Edel & Brands, 2019). Ипак, то није обесхрабрило Амерички конгрес да постане веома активан у промовисању закона који потврђују важност Тајвана. У међувремену, Пекинг је редовно повећавао свој политички, дипломатски, војни и економски притисак на ово острво (Paal, 2019).

Према Међународном институту за истраживање мира у Стокхолму, САД биле су највећи светски извозници оружја између 2014. и 2018, а следиле су га Русија, Француска, Њемачка и Кина. Америчка продаја порасла је 29% током периода у поређењу са 2,7 процената за Кину. САД су у 2018. испоручиле 36% светског извоза оружја у поређењу са 21% за Русију и 5,2% за Кину. Оно што је посебно важно, као и код свега другог, Кинези постају све конкурентнији (Magnier, 2019).

Ипак, док растућа економска моћ Кине омогућава земљи да показује своју војну моћ, од оснивања комунистичке Кине та земља је ратовала са само три спољна непријатеља - све на њеним границама. Дакле, чини се да ће Кина вероватно тражити утицај не-војним средствима - меком моћи - уместо војном интервенцијом.

Индикативно је да је крајем новембра 2019. Пекинг најавио политику унапређења и интегрисања кинеског производног сектора са „модерним” услужним сектором како би одговорио на брзо променљиву тражњу, наводи се у званичном документу. Нови план ће издвојити групу компанија које ће постати „национални секторски шампиони 2025”. Практично се ради о новој верзији старог фамозног плана „Made in China 2025”, који је тихо одбачен из званичних саопштења. Овај нови документ пружа доказе да су трговински рат и агресивна америчка политика учинили мало да промене намеру Кине да доминира новим технологијама уз државну подршку, показујући изазов с којим се САД суочава у свом покушају да спута кинески модел економског развоја на супрот оном кога називају слободно-тржишни. Смернице из овог документа садрже много истих циљева као и такозвана стратегија „Made in China 2025”, коју је Пекинг покренуо 2015. да би постигао глобалну доминацију у 10 сектора, укључујући роботiku, ваздухопловство, фармацеутску. Трампова администрација посебно је критиковала ту иницијативу у истрази која је довела до америчких царина на око 360 милијарди долара кинеске увозне робе. Чини се да је Пекинг направио рачуницу да није посебно корисно наставити разговоре с Трампом (Wang & Behsudi, 2019).

Новим планом, уместо да користи директне новчане субвенције, држава позива да подршка дође од дугорочних банкарских зајмова као и од грантова у виду земље које дају локалне самоуправе. Чини се да Кина наставља свој пут

ка постизању технолошке супериорности у будућности. На пример, нове смернице захтевају да аутомобилски сектор побољша сагледавање података како би се боље разумели обрасци саобраћаја, тако да Кина може напредовати са истуреним станицама за пуњење електричних возила на оптималним локацијама. Један од главних економских приоритета Пекинга је побољшање продуктивности и иновација у кинеским традиционалним производним секторима како би се подржао дугорочни економски раст. Наиме, већи трошкови рада, земље, сировина и виши порези умањили су предности које су Кину учиниле „фабриком света”, при чему су многе фирме у индустријама интензивних радом прешле у друге земље да би остале конкурентне, док су америчке тарифе на кинески извоз само погоршале овај тренд. Стопа раста индустријске производње знатно се успорила, растући за Кину скромних 4,7% у октобру 2019 (Wang & Behsudi, 2019).

Оно што се чини извесним је да дошао крај америчкој политици која је трајала скоро пет деценија, од Никсоновог „отварања” чији стварни циљ је био ударац Совјетима. Уверење да ће модернизација подстакнути либералнију Кину, која би била про-Америчка, је нестало (Weinstein, 2019).

Dalio (2018) сматра да је погрешно посматрати Кину као комунистичка земља која функционише слично комунизам широм света или у Кини пре 30 година - врло неефикасно. Уместо тога, он што се у Кини дешава је „државни капитализам”, у коме се стратешки важне компаније подржавају да постану врло конкурентне, са економијом пуном предузетништва, и тржиштима која имају велику слободу. Иако другачије, Кином се управља слично као што је Сингапуром; више од врха према доле, с првенственим циљем да компетентни буду стављени на места доношења одлука. Иако је Кина конкурент и ускоро ће бити знатно већа од САД-а, није уопште извесно да ће капацитети било које од ове земље нанети непроцењиве штети другој током врло дугог временског оквира.

На крају, индикативна је изјава Хенрија Киссингера из новембра 2019, човека који је био дипломатска покретачка снага револуционарне посете тадашњег председника САД Ричарда Никсона Кини 1972. По њему, сукоб између САД и Кине може постати „неизбежан” и резултирао би катастрофалним исходом који ће бити гори од светских ратова уколико две земље не изгледе разлике. Он се нада да ће лидери обе стране схватити да будућност света зависи од њихове способности да нађу решења и управљају неизбежним тешкоћама. Обе стране морају схватити да у трајном сукобу ниједна не може победити и да би се конфликт завршио са катастрофалним исходом за обе. Ако не буде постигнут споразум, последице ће бити горе од светских ратова који су уништили европску цивилизацију. Више није могуће мислити да једна страна може доминирати другом и обе се морају навикнути на чињеницу да постоји такво ривалство (Xu Klein, 2019).

Литература:

1. Beckley, Michael 2019. The United States Should Fear a Faltering China. Foreign Affairs, October 28, 2019 <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2019-10-28/united-states-should-fear-faltering-china>
2. Chellaney, Brahma (2019). America's Feeble Indo-Pacific Strategy. Project Syndicate, Nov 12, 2019. https://www.project-syndicate.org/commentary/trump-too-weak-to-ensure-free-and-open-indo-pacific-region-by-brahma-chellaney-2019-11?a_la=english&a_d=5dcac50c44cb701da87c7da0&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Farchive&a_li=trump-too-weak-to-ensure-free-and-open-indo-pacific-region-by-brahma-chellaney-2019-11&a_pa=&a_ps=
3. Dalio, Ray, 2018. Chinese-American Misunderstandings, Disputes, and Wars, Bridgewater Associates, LP, JUNE 18, https://www.bridgewater.com/resources/Chinese-American_Misunderstandings_Disputes_and_Wars.pdf
4. Diamond, Larry, and Schell, Orville, 2019. China's Influence and American Interests. Hoover, August 1, 2019. <https://www.hoover.org/research/chinas-influence-and-american-interests>
5. Diamond, Larry, and Schell, Orville, 2019b. Combating China's Influence Operations,
6. Project Syndicate, Nov 4, 2019. https://www.project-syndicate.org/commentary/china-influence-operations-us-institutions-academia-by-orville-schell-and-larry-diamond-2019-11?a_la=english&a_d=5dc036defdd4c71f78541c40&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Farchive&a_li=china-influence-operations-us-institutions-academia-by-orville-schell-and-larry-diamond-2019-11&a_pa=&a_ps=
7. Doss Alan, 2019. How can liberal democracies best manage China's re-emergence as a great power? South China Morning Post, 4 Nov, 2019 <https://www.scmp.com/comment/opinion/article/3035434/how-can-liberal-democracies-best-manage-chinas-re-emergence-great>
8. Economy Elizabeth, 2017. Beijing Is No Champion of Globalization. The Myth of Chinese Leadership. Foreign Affairs, January 22, 2017. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-01-22/beijing-no-champion-globalization>
9. Edel Charles & Brands Hal, 2019. The real origins of the US-China Cold War. Foreign Policy, JUNE 2, 2019. <https://foreignpolicy.com/2019/06/02/the-real-origins-of-the-u-s-china-cold-war-big-think-communism/>
10. Gopinath, Gita 2019. The World Economy: Synchronized Slowdown, Precarious Outlook. IMF Blog OCTOBER 15, 2019. <https://blogs.imf.org/2019/10/15/the-world-economy-synchronized-slowdown-precious-outlook/>
11. Gould-Davies, Nigel 2019. The Temptations of Triangulism. The National Interest, November 4, 2019 <https://nationalinterest.org/feature/temptations-triangulism-93676>
12. Huang, Cary, 2019. Hit hard by the trade war, China's economic outlook is uncertain – except for one thing: growth is sure to decline, South China Morning Post, 4 Dec, 2019. <https://www.scmp.com/comment/opinion/article/3040309/hit-hard-trade-war-chinas-economic-outlook-uncertain-except-one>
13. IMF, 2019. online database.
14. Laidi, Zaki, 2019. The Hardening of Soft Power. Project Syndicate, Nov 4, 2019. https://www.project-syndicate.org/commentary/hardening-of-soft-power-by-zaki-laidi-2019-11?a_la=english&a_d=5dc02cdefdd4c71f7849cb2a&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Farchive&a_li=hardening-of-soft-power-by-zaki-laidi-2019-11&a_pa=&a_ps=

15. Magnier, Mark , 2019. Buyer beware – Chinese military weapons are low quality, says US State Department official
16. South China Morning Post, 1 Nov, 2019
<https://www.scmp.com/news/china/article/3035825/buyer-beware-chinese-military-weapons-are-low-quality-says-us-state>
17. Mok, Winston 2019. China's economic miracle has a secret ingredient hiding in plain sight: unbalanced growth. South China Morning Post, 9 Oct, 2019
<https://www.scmp.com/comment/opinion/article/3031886/chinas-economic-miracle-has-secret-ingredient-hiding-plain-sight>
18. Paal, Douglas, 2019. The US and China take their rivalry into more dangerous waters after collapse of trade talks. South China Morning Post, 30 May, 2019.
<https://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/3012133/us-and-china-take-their-rivalry-more-dangerous-waters-after>
19. Pettis, Michael, 2019. Why Trade Wars Are Inevitable. FOREIGN POLICY, OCTOBER 19, 2019. <https://foreignpolicy.com/2019/10/19/trade-wars-inevitable-us-china-economic-imbalances/>
20. Ping, Ho Kwon 2019. Washington's 'Yellow Peril' is pushing the US into a cold war with China, South China Morning Post, 21 Sep, 2019 <https://www.scmp.com/week-asia/opinion/article/3029808/washingtons-yellow-peril-pushing-us-cold-war-china>
21. Roach, S. Stephen. 2019. No Art to the US-China Trade Deal. Project-syndicate, Oct 25, 2019 https://www.project-syndicate.org/commentary/america-china-phase-one-trade-accord-fatally-misconceived-by-stephen-s-roach-2019-10?a_la=english&a_d=5db2e3bdaccfe418ec9fabf3&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Fsection%2Feconomics&a_li=america-china-phase-one-trade-accord-fatally-misconceived-by-stephen-s-roach-2019-10&a_pa=section-commentaries&a_ps=
22. Rodrik, Dani 2019. How to Get Past the US-China Trade War, Project-syndicate, Nov 7, 2019. https://www.project-syndicate.org/commentary/framework-for-resolving-us-china-trade-war-by-dani-rodrik-2019_la=english&a_d=5dc413d7ef01e01280a2c73b&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Farchive&a_li=framework-for-resolving-us-china-trade-war-by-dani-rodrik-2019-11&a_pa=&a_ps=
23. Sachs, Jeffrey 2019. America's War on Chinese Technology, Project-syndicate, Nov 7, 2019. https://www.project-syndicate.org/commentary/cheneys-doctrine-us-war-on-chinese-technology-by-jeffreysachs?a_la=english&a_d=5dc424f9ef01e01280b580d5&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Fsection%2Feconomics&a_li=cheneys-doctrine-us-war-on-chinese-technology-by-jeffrey-d-sachs&a_pa=section-commentaries&a_ps=
24. Sheng, Andrew and Geng, Xiao, 2019. China Adjusts to the New World Order. Project-syndicate, Oct 28, 2019 <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-can-resist-trump-external-pressure-by-andrew-sheng-and-xiao-geng-2019-10>.
<https://www.scmp.com/comment/opinion/article/3035434/how-can-liberal-democracies-best-manage-chinas-re-emergence-great>
25. Tang, Frank 2019. China revises up 2018 GDP after new census, making it easier to double size of economy in 2020. South China Morning Post, 22 Nov, 2019.
<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3038877/china-revises-2018-gdp-after-new-census-making-it-easier>
26. Wang, O. & Behsudi, A. 2019, China s new industrial policy dismissed as 'Made in China 2025' rehash by critics in Washington. South China Morning Post, 20 Nov, 2019.
<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3038590/chinas-new-industrial-policy-dismissed-made-china-2025-rehash>

27. Wang, Orange 2019. Chinese economists warn Beijing to prepare for decoupling from US. South China Morning Post, 7 Jul, 2019.
<https://www.scmp.com/news/china/article/3017550/chinese-economists-warn-beijing-prepare-decoupling-us>
28. Weinstein Kenneth, 2019. A New Cold War between the U.S. and China. Hudson Institute. <https://www.hudson.org/research/14900-a-new-cold-war-between-the-u-s-and-china>
29. WEO - World Economic Outlook, IMF, 2019.
<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/10/01/world-economic-outlook-october-2019>
30. Xu Klein, Jodi 2019. Henry Kissinger warns of 'catastrophic' conflicts unless China and US settle their differences., 15 Nov, 2019
<https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3037870/kissinger-warns-us-and-china-their-conflicts-will-be>
31. Yongding, Yu 2019. China Needs Economic Stimulus. South China Morning Post, Nov 5, 2019. https://www.project-syndicate.org/commentary/china-growth-slowdown-stimulus-by-yu-yongding-2019-11?a_la=english&a_d=5dc18f7abf17ad2ea4f21956&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Fsection%2Feconomics&a_li=china-growth-slowdown-stimulus-by-yu-yongding-2019-11&a_pa=section-commentaries&a_ps=
32. Yuen Ang, Yuen 2019. Missing the Big Picture on Poverty Reduction. Project Syndicate, Nov 13, 2019. https://www.project-syndicate.org/commentary/china-poverty-reduction-reinforces-rct-doubts-by-yuen-yuen-ang-2019-11?a_la=english&a_d=5dcc165044cb701da8acb7f4&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=%2Farchive&a_li=china-poverty-reduction-reinforces-rct-doubts-by-yuen-yuen-ang-2019-11&a_pa=&a_ps=
33. Zhou, Cissy 2019. China could 'smooth over' census data to meet growth target, achieve goal of doubling size of economy by 2020, South China Morning Post, 13 Nov, 2019.
<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3036745/china-could-smooth-over-census-data-meet-growth-target>

POSSIBLE STRATEGIC RESPONSES OF THE WEST TO CHINA'S RISE IF ITS STRONG ECONOMIC GROWTH CONTINUES

Summary: During 2018-2019 economic growth has weakened in China. According to IMF, growth is projected to continue to slow gradually in the coming years, with a notable slowdown in industrial output. Nevertheless, in line with the same projections, China's medium-term economic outlook indicates that China's GDP is approaching the one of the US, and that the year of catching up, without some sudden deterioration of China's economic fundamentals, will be 2029.

Over two centuries, the US and Europe acquired economic supremacy, and now with rebalancing set in, the Western world has to adapt to China's economic rise. So called democracies should maintain an open policy of engagement with China. What is especially important is that China is no longer a predominately rural and impoverished country; in 1979, only 18% of the Chinese population lived in urban areas; today, that figure is about 60% and rising. Better-educated, more prosperous and well-connected societies do not automatically produce more liberal, peaceful societies, but China, with the passage of time, will almost certainly become a less authoritarian state.

According to western authors, the West, especially the US could invest more in scientific research and investigations into specific Chinese companies and investors, so that it can maintain technological superiority without banning Chinese investment and immigration. Only by ensuring more open and equal exchanges can the US hope to transform China's so-called covert sharp-power operations into authentic soft-power ones.

China will remain America's main rival for global power and influence for the foreseeable future. The two countries should pursue a policy of constructive engagement including mutually beneficial cooperation. With Chinese leaders fearing, particularly after the US tariffs, that the age of hyper-globalization that allowed astonishing economic growth of the country is finished the probabilities for favorable outcome of potential constructive engagement are growing.

Key words: China, economic power, rise, GDP, the West, openness

